
НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Н. М. ПАРХОМЕНКО,
доктор юридичних наук

**НАУКОВА ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В. М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ У 2014 РОЦІ**

Наукова діяльність Інституту здійснювалась в межах пріоритетних напрямів фундаментальних досліджень, а саме: проблеми державотворення і правотворення в Україні: теорія, історія, практика; правові проблеми демократичного розвитку суспільних відносин і формування громадянського суспільства, утвердження і реалізація прав та свобод людини; теоретичні і прикладні проблеми модернізації правової системи України; теоретичні і практичні проблеми реалізації і вдосконалення Конституції та законодавства України; Україна в системі сучасного міжнародного правопорядку та європейської інтеграції: теорія і практика; проблеми енциклопедичних юридичних досліджень, філософії і соціології права, порівняльного правознавства.

Зазначені дослідження здійснювались відповідно до робочого плану Інституту на 2014 р. в межах 14 тем відомчої тематики та 5 тем програмно-цільової тематики. Найбільш вагомими підсумками здійснених у 2014 р. дослідницьких робіт є наукові результати, одержані по 8-и завершеним плановим темам, а саме: *«Принцип рівності у праві : теорія і практика»*. Наук. кер. – д.ю.н., проф. Оніщенко Н. М. (ІІІ кв. 2012 р. – ІІ кв. 2014 р.). Виконавці: Оніщенко Н. М., Пархоменко Н. М., Тарахонич Т. І., Богініч О. Л., Львова О. Л., Макаренко Л. О., Васецький В. Ю., Стрельцова О. В., Сунегін С. О., Кубко Є. Б., Сіренко В. Ф.

Метою дослідження було з'ясування природи та багатовимірності змісту принципу рівності у праві, а також аналіз сучасного стану його практичної реалізації, обґрунтування підходів до вивчення категорії «рівність» з огляду на диференціацію прав та боротьбу з їх дискримінацією та узурпацією, а також змісту: 1) рівність матеріальних благ, результатів, умов існування; 2) рівність перед законом в процедурах. Окремим аспектом дослідження став аналіз правового зв'язку категорій «законність» та «доцільність».

Результати наукового дослідження знайшли своє відображення у наступних роботах:

Принцип рівності у праві: теорія і практика : монографія / [передмова акад. НАН України Ю. С. Шемшученко; за заг. ред. Н. М. Оніщенко]. – К. : Юридична думка, 2014. – 380 с.; Правові системи сучасності : навчальний посібник для магістрів права / [відп. ред. Ю. С. Шемшученко]. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 492 с.); Національні тенденції та міжнародний досвід сучасного праворозуміння : монографія / [Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Зайчук О. В. та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Оніщенко. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2013. – 480 с.); Сиренко В. Ф. Государство: демократическое, правовое, социальное (Очерки. Дискуссионные вопросы) / Сиренко В. Ф. – К. : Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2013. – 340 с.).

Під керівництвом д.ю.н., професора Костенко О. М. досліджувалась тема «Протидія корупційній злочинності в Україні в умовах реформування кримінальної юстиції» (III кв. 2012 р. – II кв. 2014 р.). Виконавці: Костенко О. М., Сірий М. І., Кваша О. О., Прилуцький С. В., Ландіна А. В., Кубальський В. Н., Нерсесян А. С., Дидик С. Є., Козлюк Л. Г.

Основною метою наукового дослідження була розробка нових концептуальних підходів, а також пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення протидії корупційній злочинності в Україні в умовах реформування кримінальної юстиції. Для досягнення цієї мети в дослідженні використовувалася сучасна методологія юридичної і кримінологічної науки, яка відповідає предмету дослідження, зокрема такий методологічний принцип як принцип соціального натуралізму, на якому заснована ідея природного права. У світлі цієї методології дослідження зосереджувалося на вирішенні кримінологічних, кримінально-правових, кримінально-процесуальних аспектів протидії корупційній злочинності в Україні в умовах реформування кримінальної юстиції. Виходячи з глибоких змін в антикорупційному законодавстві, започаткованих у квітні 2011 р., а також враховуючи сучасний процес реформування кримінальної юстиції в Україні, результати дослідження мають важливе значення для реалізації антикорупційних реформ в Україні, підвищення їх ефективності в нових умовах, розширення арсеналу засобів протидії корупції. Відповідно здійснено розробку соціально-натуралістичної методології правознавства, відбувся науковий пошук в сфері протидії організованим формам співучасті у злочині з урахуванням сучасних тенденцій розвитку злочинності. Зокрема поглиблено вивчались такі категорії як колективний злочин та колективний суб'єкт, юридична відповідальність суддів та прокурорів, інституту правової допомоги як невід'ємного елементу правосуддя в Україні. Проаналізовано антикорупційну сутність адвокатури як інституту громадянського суспільства у межах судового процесу. Особливу увагу було приділено дослідженню протидії корупції, що є однією з актуальніших проблем сучасності. Було проаналізовано та запропоновано ряд пропозицій та зауважень до законопроектів та проектів стратегій щодо протидії корупції.

Підготовлено до друку рукопис колективної монографії: Протидія корупційній злочинності засобами кримінальної юстиції : монографія / [Костенко О. М., Сірий М. І., Кваша О. О. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Костенка. – К. : Наукова думка, 2014. – 20 д. а. Також підготовлено 2 наукові записки:

«Сучасні тенденції розвитку кримінальної юстиції у сфері протидії корупційним злочинам проти правосуддя» (С. Є. Дідик); «Адвокатура України як суб'єкт запобігання корупції в демократичному суспільстві» (А. С. Нерсисян). Вийшли друком 2 монографії: Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми) : монографія / [Костенко О. М., Сірий М. І., Кваша О. О. та ін.]; за заг. ред. О. М. Костенка. – К. : Наукова думка, 2014. – 317 с.; Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : [монографія] / Бусол О. Ю. – К. : Ін Юре, 2014. – 564 с.

«Теоретичні проблеми розвитку конституційного законодавства України на сучасному етапі» вивчались під керівництвом д.ю.н., професора Ющика О. І. (IV кв. 2012 р. – III кв. 2014 р.). Виконавці: акад. НАН України Шемшученко Ю. С., Кривенко Л. Т., Ющик О. І., Скрипнюк О. В., Мурашин Г. О., Батанов О. В., Гаєва Н. П., Ісаєва Н. К., Костецька Т. А., Воротіна Н. В., Антонов В. О., Куян І. А., Пухтинський М. О., Семчик О. О., Батанова Н. М., Суржинський М. І., Омельченко Н. Л., Гетьман А. Б.

За результатами дослідження визначено поняття конституційного законодавства, його співвідношення з системою законодавства України та Конституцією України, проаналізовано стан правового регулювання конституційно-правових інститутів, систему і структуру конституційного законодавства, теоретико-методологічні проблеми дослідження системи конституційного законодавства та шляхів і напрямів його удосконалення, проблеми сучасного конституційного процесу в Україні; вироблені відповідні науково-практичні та навчально-методичні рекомендації. Підготовлено колективну монографію «Теоретичні проблеми розвитку конституційного законодавства України на сучасному етапі»; індивідуальну монографію О. В. Скрипнюка «Конституція України як основа організації державної влади в Україні», наукову записку «Актуальні проблеми розвитку конституційного законодавства України», навчальний посібник «Конституційні основи розвитку законодавства України».

«Джерела права України: етап формування національних традицій» – проблема, яку вивчали співробітники відділу історико-правових досліджень під керівництвом к.ю.н., проф. Усенко І. Б. (I кв. 2013 р. – IV кв. 2014 р.). Виконавці: Усенко І. Б., Мироненко О. М., Бабкін В. Д., Музика І. В., Бондарук Т. І., Самойленко О. О., Віслобоков К. А., Іванова А. Ю., Ромінський Є. В., Малишев О. О., Каравченко І. В., Макарчук А. В., Худояр Л. В.

Означена тема стала першим кроком на шляху розрахованого на тривалу перспективу історико-правового дослідження джерел (форм) вітчизняного права (від зародження права до наших днів). Зокрема з'ясовано закономірності, тенденції й особливості розвитку джерел права України упродовж тривалого історичного періоду (від скифо-античної доби до кінця XVIII ст.), коли власне і відбувалося формування національних традицій щодо джерел права. Також розроблено теоретико-методологічні засади проведення другої частини дослідження, зокрема вироблено загальну термінологічну базу цілого дослідження, обрано та апробовано ефективну методологію.

Основним плановим результатом цієї НДР став рукопис I частини колективної монографії «Джерела права України: історико-правове дослідження»

загальним обсягом 16 а. а. (автори: Усенко І. Б., Віслобоков К. А., Ромінський Є. В., Бондарук Т. І., Худояр Л. В.). У монографії порівняно з попередніми дослідженнями на споріднену тематику, зокрема, є такі особливості.

Джерела права як елементи правової реальності Київської Русі досліджені з точки зору дуалістичності та персоніфікованості середньовічного права. Зроблено висновок, що правові та історичні пам'ятки дають змогу говорити про поєднання в правотворчих актах державної (монаршої) влади рис нормативно-правових актів, юридичних прецедентів, а, іноді, й нормативно-правових договорів. Значна увага також приділена таким характерним явищам середньовічної доби, як правові (судові) книги світського та змішаного церковно-світського змісту. Безпосередньо з ними пов'язані проблеми кодифікаційних робіт у Київській Русі та імплементації, як шляхом інкорпорації, так і шляхом консолідації, іноземного правового матеріалу до правової системи Київської Русі. Вперше на вітчизняному правовому матеріалі розглянута відмічена ще М. Блоком проблема несамостійного характеру середньовічного звичаєвого права, яке не творило нові норми, але зберігало їх.

Тему *«Актуальні проблеми права власності та цивільних правовідносин в сучасній Україні»* під керівництвом к.ю.н. М. В. Венецької у I кв. 2013 р. – IV кв. 2014 р. вивчали: Бабаскін А. Ю., Бошицький Ю. Л., Тимченко Г. П., Єрьоменко Г. В., Севрюкова І. Ф., Антонов С. В., Молявко О. М.

Здійснювалось дослідження цивільно-правових аспектів права на житло в Україні, у тому числі проблем: житла як об'єкта права власності, житла як об'єкта правочинів, здійснення права на житло в багатоквартирних будинках, іпотеки житлових приміщень, набувальної давності як підстави набуття права власності на житло, а також способів захисту права власності на житло.

За результатами досліджень обґрунтовані наукові висновки та розроблені пропозиції щодо удосконалення окремих положень цивільного та цивільного процесуального законодавства з метою підвищення рівня гарантій забезпечення прав громадян на житло, підготовлено рукопис колективної монографії *«Право на житло: цивільно-правові аспекти»*, наукову записку *«Удосконалення окремих положень цивільного та цивільного процесуального права України»*, яка надіслана до Головного науково-експертного управління Верховної Ради України.

Творчий колектив на чолі з д.ю.н., професором Н. М. Хуторян вивчали *«Проблеми застосування трудового та пенсійного законодавства в Україні»* (I кв. 2013 р. – IV кв. 2014 р.). Виконавці: Хуторян Н. М., Сімутіна Я. В., Стадник М. П., Шумило М. М.

Проаналізовано норми чинного трудового законодавства України та проекту Трудового кодексу України, виявлено його недоліки, прогалини, суперечності, нечіткість формулювань норм, що перешкоджає ефективному застосуванню їх на практиці; вивчалась практика застосування нормативно-правових актів, що регулюють трудові відносини, виявлено проблеми застосування, низьку ефективність дії тих чи інших норм, внесено пропозиції щодо удосконалення трудового законодавства та практики його застосування. За результатами сформульовані також пропозиції по вдосконаленню проекту Трудового

кодексу України, оскільки від якості змісту норм безпосередньо залежить правильне їх тлумачення та ефективність правозастосування. Підготовлено рукопис колективної монографії «Проблеми застосування трудового та пенсійного законодавства в Україні», чотири наукові записки щодо удосконалення трудового законодавства України та законодавства України про соціальне забезпечення, які надіслані до Головного науково-експертного управління Верховної Ради України та комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення Верховної Ради України.

«Проблеми систематизації екологічного та космічного законодавства України» вивчали: д.ю.н., професор Малишева Н. Р. (наук. кер.), Олещенко В. І., Семеняка В. В. Кишко-Єрлі О. Б., Стельмах О. С., Кузнєцова С. В. (I кв. 2013 р. – IV кв. 2014 р.).

Проаналізовано розвиток екологічного законодавства України з початку 90-х років XX ст. до цього часу та його сучасний стан як розгалуженої ієрархічної системи нормативно-правових актів різного регулюючого рівня, різної юридичної сили, різних сфер регулювання. Доведено, що в останні роки екологічне законодавство України почало втрачати ознаки системності, узгодженості, перестало спиратись на наукове підґрунтя, численнішими стали приклади підміни правореалізаційних механізмів правотворчими, значною мірою з метою досягнення певних політичних, суспільно невмотивованих, а часто – навіть суто приватних цілей.

Водночас екологічне законодавство стало громіздким, важким для право-реалізаційної практики, а тому потребує комплексних систематизаційних змін. В результаті проведених досліджень робиться висновок, що систематизація екологічного законодавства має відбуватися невідкладно, причому у всіх її формах (обліку, інкорпорації, консолідації та кодифікації) з особливим акцентом на двох останніх. Відповідно визначаються етапи, послідовність та основні напрямки систематизації екологічного законодавства, серед яких розроблення проекту Екологічного кодексу України, консолідація земельного, гірничого, водного, лісового, фауністичного, флористичного та іншого природоресурсного законодавства в кодексах. Проведено аналіз та надано рекомендації щодо кодифікації галузей неекологічного законодавства, яке з ним має системні зв'язки, а саме: ядерного, енергетичного, містобудівного та деяких інших. Аналізується роль Конституції України в процесі систематизації екологічного законодавства, перспективи удосконалення екологічних положень Основного Закону при проведенні конституційної реформи. Підкреслено, що в процесі систематизації має бути забезпечено реалізацію принципів сталого розвитку, комплексного вирішення питань охорони природи, раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки у поєднанні з економічними та соціальними інтересами суспільства. Особлива увага приділена реалізації євроінтеграційного курсу України, адаптації її екологічного законодавства до права навколишнього середовища ЄС, з акцентом на чинниках, позначених в Коаліційній угоді, прийнятій Верховною Радою України VIII-го скликання. Вироблені рекомендації щодо етапності проведення систематизації екологічного законодавства України, рекомендована його майбутня структура та,

визначені потреби в науковому, інформаційному, фінансовому, інституційному забезпеченні проведення відповідних систематизаційних дій.

Відповідні Концептуальні засади стали предметом обговорення на круглих столах (05 грудня, м. Харків; 11 грудня, м. Київ). Документ було обговорено та підтримано представниками еколого-правової науки, а також практичними працівниками екологічного профілю Києва, Харкова, Одеси, Дніпропетровська, Луцька, Донецька. Було прийнято рішення на базі відповідних Концептуальних засад підготувати проект Концепції систематизації екологічного законодавства та подати до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, профільного міністерства.

Паралельно виконавцями теми розроблена структура та перший варіант проекту Екологічного кодексу України, робота над яким триває, підготовлено рукопис Концепції систематизації Екологічного законодавства.

Крім того, за темою дослідження підготовлено, опубліковано чи передано до редакцій наукових журналів і збірників дев'ять статей.

«Політико-правові механізми запобігання ксенофобії та іншим видам дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції» досліджували: д.політ.н., проф. Кресіна І. О. (наук. кер.), Горбатенко В. П., Коваленко А. А., Лойко Л. І., Ходаківський М. Д., Стойко О. М., Кукуруз О. В., Явір В. А., Грицяк Д. І., Богиня Т. Ю. (І кв. 2013 р. – IV кв. 2014 р.).

У ході виконання науково-дослідної теми було здійснено комплексний аналіз антидискримінаційної політики в Україні та детально розглянуто політико-правові механізми запобігання та протидії ксенофобії в державах Європейського Союзу, спрогнозовано можливість їх застосування в Україні.

Виконано теоретико-прикладне дослідження поняття ксенофобії та дискримінації за ознаками расової, етнічної, національної належності, віросповідання, мови, віку, статі, гендерної ідентичності та ін. Проаналізовано передумови, причини виникнення цих видів дискримінації в Україні, їх особливості та основні прояви. Досліджено сучасні політичні та правові механізми протидії й запобігання ксенофобії, дискримінації в Україні та за кордоном. Проаналізовано вітчизняну та міжнародно-правову антидискримінаційну базу. Вивчено зарубіжний досвід у сфері боротьби з різними видами дискримінації (США, країни Євросоюзу та пострадянські країни). Виявлено недоліки антидискримінаційного законодавства України.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення антидискримінаційного законодавства України – законопроекти щодо формування ефективної системи забезпечення захисту від дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, національної належності, етнічного походження, мовних уподобань, віросповідання, релігійних переконань, віку, статі, гендерної ідентичності. Спрогнозовано перспективи запровадження найефективніших зарубіжних політичних та правових механізмів, які сприятимуть подоланню проявів дискримінації в Україні. Окреслено шляхи удосконалення антидискримінаційної складової державної етнонаціональної політики України. Підготовлені законопроекти «Про внесення змін до Конституції України» (щодо взаємодії держави і релігійних конфесій), «Про посилення відповідальності за дискримі-

наційні дії», «Про запобігання дискримінації щодо осіб літнього і похилого віку в Україні», «Про порядок застосування мов в Україні», проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

За результатами виконання теми підготовлено рукопис колективної монографії «Політико-правові механізми запобігання ксенофобії та іншим видам дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції», органам державної влади запропоновано шляхи оптимізації законодавчої бази для ефективнішого захисту громадян від дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, національної належності, етнічного походження, мовних уподобань, віросповідання, релігійних переконань.

За результатами конкурсу спільних наукових проектів НАН України – Російського гуманітарного наукового фонду та розпорядження Президії НАН України від 21 березня 2014 р. № 183 виконувався проект «Теорія і практика конституціоналізації національних систем права та законодавства: російський і український досвід» – III етап. Наук. кер. – Пархоменко Н. М. (01 квітня – 15 грудня 2014 р.) Основні виконавці проекту: Н. М. Пархоменко, акад. НАН України Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, О. О. Кваша, С. В. Прилуцький, В. В. Сухонос, О. В. Батанов.

У ході виконання проекту вперше в українській юридичній науці на монографічному рівні досліджено сутність і зміст конституційного процесу в Україні в контексті світового досвіду, підписання угоди про асоціацію з ЄС та визначено тенденції його розвитку. Зокрема, запропоновано виділяти в якості основних наступні світові тенденції розвитку конституціоналізму: виникнення явища наднаціональності як невід’ємної складової багаторівневого конституціоналізму; поглиблення ефективності захисту прав людини; зміна традиційного співвідношення верховенства парламенту і судового конституційного контролю в напрямку зростання ролі конституційних судів у забезпеченні верховенства конституції та посилення впливу урядів на хід законодавчого процесу та ухвалення законів.

Зроблено висновок про суперечливість та двоїстість вітчизняної моделі місцевого самоврядування, що обумовлено, з одного боку, конституційним визнанням та гарантуванням місцевого самоврядування як публічної влади територіальної громади, рухом до децентралізації публічної влади, її видової градації на державну та муніципальну владу, закріпленням відмінних принципів їх організації та функціонування, стрімким розвитком національної муніципальної доктрини та муніципального права, а, з іншого боку, суперечливою державною політикою у сфері місцевого самоврядування в сучасній Україні, посиленням тенденцій рецентралізації у системі місцевого самоврядування, звуженням її автономного від державної влади та її органів статусу, прагненням одержавити її, інтегрувати в державно-владні публічні відносини як з точки зору організації, так і функціонування. У результаті було сформульовано конкретні пропозиції щодо удосконалення Конституції України, та інших нормативно-правових актів. Крім того, результати дослідження знайшли відображення у колективній монографії «Конституційний процес: світовий

досвід та тенденції в Україні», наукових статтях та повідомленнях, а також у формі аналітичних матеріалів.

У рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Громадянське суспільство, особа, держава: національний досвід і потенціал взаємодії» та відповідно до розпорядження Президії НАН України від 30 квітня 2014 р. № 276 виконувалось дослідження теми: «Інститут юридичної відповідальності держави як чинник розвитку громадянського суспільства в Україні» (05 травня – 31 грудня 2014 р., наук. кер. – Н. М. Оніщенко). Основні виконавці проекту – Н. М. Оніщенко, С. О. Сунегін, О. Л. Львова, Н. М. Пархоменко, акад. НАН України Ю. С. Шемшученко.

У процесі дослідження вперше в Україні запропоновано системний підхід до вирішення проблеми удосконалення інституту юридичної відповідальності держави перед громадянським суспільством та особою в Україні, який передбачає не лише удосконалення чинного законодавства у зазначеній сфері, а й зміцнення моральності державних службовців та підвищення правової культури громадян. У цьому контексті зроблено висновок, що одним із чинників формування високого рівня моральної культури суб'єктів публічної влади є розвиток прикладної етики заснованої на основних досягненнях загальнолюдської та національної етичної (моральної) думки.

Розроблено та опубліковано Концепцію удосконалення інституту юридичної відповідальності держави перед громадянським суспільством та особою в Україні (6,5 д. а.), а також Науково-аналітичну записку «Інститут юридичної відповідальності держави перед особою в контексті європейського вибору України».

В рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні» та відповідно до розпорядження Президії НАН України від 30 квітня 2014 р. № 275 виконувалось дослідження теми: «Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві». (05 травня – 31 грудня 2014 р., наук. кер. – І. О. Кресіна). Основні виконавці проекту – Л. І. Лойко, В. А. Явір, Д. І. Грицяк, С. В. Стоцький.

За підсумками дослідження визначено три основних джерела сепаратизму в Україні: несистемність та непослідовність етнонаціональної політики України, нездатної забезпечити адекватну реакцію на виклики у сфері етнонаціональних відносин; деконсолідація, не сформованість політичної української нації; етнополітичний розкол, штучне посилення етнокультурних, етно-регіональних відмінностей; запропоновано його періодизацію (пострадянський – з 1991 р. по 2013 р. та сучасний – з 21 листопада 2013 р.). Встановлено, що для ефективного запобігання та протидії сепаратизму необхідно здійснити комплекс заходів організаційного і політико-правового характеру. Підготовлено та видано наукову записку «Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві, висновки та рекомендації в частині внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України» стосовно протидії сепаратизму; Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»; Закону України «Про всеукраїнський референдум».

В рамках V етапу Цільової комплексної міждисциплінарної програми наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища виконувалось наукове дослідження *«Правове та організаційне забезпечення реалізації засад сталого розвитку в Україні»*, термін виконання: березень-грудень 2014 р., наук. кер. – акад. НАН України Ю. С. Шемшученко. За результатами дослідження розроблено рекомендації щодо формування організаційно-правових механізмів розвитку публічно-приватного партнерства в Україні в інтересах забезпечення сталого розвитку, збереження довкілля, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

В рамках Цільової комплексної програми НАН України з наукових космічних досліджень на 2012–2016 рр. виконувалось наукове дослідження *«Еколого-правові засади космічної діяльності»*. Етап II *«Забезпечення міжнародно-правової охорони космічного простору від космічного сміття»* (березень-грудень 2014 р., наук. кер. – д.ю.н., проф. Малишева Н. Р.). У результаті проведеного дослідження напрацьовані рекомендації щодо вдосконалення механізму міжнародно-правового регулювання охорони навколосемного космічного простору від засмічення, а також чинного національного космічного законодавства та правозастосовної практики у відповідній сфері. У ході виконання проєкту виявлено й проаналізовано норми, які регулюють відносини щодо охорони навколосемного космічного простору від космічного сміття, досліджено ефективність їх реалізації, окреслено стан та перспективи вдосконалення відповідного міжнародно-правового регулювання.

Обґрунтовано, що міжнародно-правовий принцип запобігання техногенному засміченню космічного простору слід розглядати у широкому розумінні, як такий, що охоплює не тільки безпосередньо запобігання утворенню космічного сміття, а і його видалення з космічного простору.

Визначено основні міжнародно-правові та національно-правові інструменти забезпечення охорони космічного простору від космічного сміття. Однак всі вони є актами «м'якого» права, їхнє застосування здійснюється державами в добровільному порядку. Окремі держави, у тому числі Україна, розробили національні стандарти щодо попередження утворення космічного сміття. Обґрунтовано загальнотеоретичні засади формування сучасного міжнародно-правового режиму забезпечення охорони космічного простору від засмічення. У напрямі розвитку національного космічного законодавства видається доцільним розроблення національно-правового механізму регулювання діяльності з попередження утворення космічного сміття шляхом прийняття нормативно-правових актів, інструкцій, стандартів, а також формування спеціально уповноваженого міжнародного органу з питань космічного сміття. Проте, зважаючи на те, що виконання Керівних принципів здійснюється в добровільному порядку, з метою надання їм обов'язкової юридичної сили обґрунтовано необхідність їхнього перетворення на даному етапі у Принципи, що стосуються космічного сміття, які були б ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН. Задля цього необхідним видається запровадження розгляду правових проблем «космічного сміття» в якості пріоритетного питання Порядку денного Юридичного

підкомітету Комітету ООН з використання космічного простору в мирних цілях. Перспективним напрямком міжнародно-правового забезпечення розв'язання правової проблеми охорони космічного простору від космічного сміття пропонується розробка і прийняття міжнародного багатостороннього Договору про запобігання утворенню космічного сміття і управління космічним рухом. Цей документ має врегулювати понятійно-термінологічний апарат, систему та порядок реєстрації об'єктів космічного сміття, відносини щодо права власності держави запуску на об'єкти космічного сміття, відповідальності за шкоду, завдану космічним сміттям, контролю й управління космічним рухом.

Відповідні пропозиції викладені в підготовленій авторським колективом монографії «Безпека космічної діяльності: правові засади», в статтях у журналах і збірниках, виступах на наукових конференціях, семінарах, круглих столах тощо.

У 2014 р. розпочалася розробка п'яти відомчих тем НДР: Проблеми адміністративно-правового регулювання відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні. (I кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Наук. кер. – О. Ф. Андрійко); Правові проблеми розвитку сільських територій України. (I кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Наук. кер. – П. Ф. Кулинич); Правова ідеологія як чинник розвитку демократичного суспільства. (III кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Наук. кер. – Н. М. Оніщенко); Проблеми забезпечення правопорядку засобами кримінальної юстиції (в контексті європейських стандартів). (III кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Наук. кер. – О. М. Костенко); Держава і громадянське суспільство: конституційно-правові засади взаємодії. (IV кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Наук. кер. – акад. НАН України Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк).

Важливою складовою наукової діяльності Інституту була підготовка науково-правових висновків на запити органів державної влади, підприємств, установ та фізичних осіб. Зокрема, Радою науково-правових експертів підготовлено висновки з питань правового регулювання, встановлення постачальниками цін на лікарські засоби; з питань правового режиму банківської таємниці, з питань державних закупівель послуг банківського кредитування; щодо припинення трудового договору зі службовою особою, яка засуджена за вироком суду, щодо правової природи контракту та можливості його визнання трудовим договором; щодо тлумачення та застосування положення ч. 2 ст. 3 Закону України «Про відпустки» в частині можливості або обов'язковості надання невикористаної відпустки за бажанням працівника у разі його звільнення у зв'язку із закінченням строку трудового договору; щодо окремих положень колективного договору ТОВ «Даргез-Дім» на 2011–2014 рр. зі змінами та доповненнями; щодо можливості встановлення неповного робочого часу для працівників згідно з вимогами ч. 3 ст. 32 КЗпП України; щодо умов оплати праці осіб, які працюють у гірських районах; щодо надання доктринального тлумачення і застосування постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням» від 22 серпня 1996 р. № 922 з приводу повернення коштів за навчання студентів, підготовка яких здійсню-

валася за державним замовленням; щодо реалізації програми державної закупівлі послуг з медичної допомоги хворим з хронічною хворобою нирок V стадії; щодо застосування законодавства України для призначення пенсії за віком на пільгових умовах по Списку № 2; щодо застосування окремих норм трудового законодавства при індексації грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та ін.

Постановою Президії НАН України від 27 березня 2013 р. № 25 для забезпечення здійснення систематичної науково-дослідної роботи у сфері аналізу, удосконалення з урахуванням міжнародного досвіду правових засад діяльності НАН України було створено в Інституті окрему групу науковців (Нагребельний В. П., Олещенко В. І., Пархоменко Н. М., Андрійко О. Ф.). За результатами досліджень у 2014 р. науково-дослідна група провела систематизацію та аналіз чинного законодавства України у сфері організаційно-правового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності, з урахуванням вимог щодо євроінтеграції та міжнародного досвіду та підготувала наукову аналітичну доповідь щодо основних проблем організаційно-правового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності в Україні та засад їх розв'язання; проект Закону України «Про Національну академію наук України», доопрацьований з урахуванням положень нової редакції Закону України «Про вищу освіту» та інших ухвалених протягом 2014 р. законодавчих актів з відповідною пояснювальною запискою; наукові рекомендації щодо організаційно-правового забезпечення реалізації Закону України «Про вищу освіту» та удосконалення окремих його положень. Крім того, співробітники Інституту брали участь в роботі ряду державних та урядових комісій і комітетів, національних рад та агентств, активно працювали над удосконаленням та реалізацією положень Конституції України, проектами окремих кодексів та інших нормативно-правових актів, проводили експертизи та надавали науково-консультативну і науково-методичну допомогу.

На постійній основі науково-експертну роботу здійснювали: І. Б. Усенко як позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, готував висновки – щодо законопроектів у сфері державної безпеки, що вносилися упродовж року в законодавчий орган влади. Академік НАН України Ю. С. Шемшученко як заступник Голови комісії Президії НАН України взяв участь у підготовці проекту Закону України «Про НАН України». Проект схвалений Президією НАН України. О. В. Скрипнюк як член робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування приймав участь у доопрацюванні законопроекту «Про місцевий референдум», проекту закону України «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання», проекту закону України «Про співробітництво територіальних громад». О. І. Ющик брав участь в розробці проекту нової редакції Конституції України та проекту Конституційного закону «Про введення в дію Конституції України в новій редакції».

Співробітники відділу правових проблем політології в межах досліджень підготували: проекти Законів України «Про внесення змін до Конституції

України» (щодо взаємодії держави і релігійних конфесій), «Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України» (щодо протидії сепаратизму, зовнішній агресії), «Про внесення змін до Закону України “Про всеукраїнський референдум”» (щодо зміни статусу областей), «Про запобігання дискримінації щодо осіб літнього і похилого віку в Україні», «Про посилення відповідальності за дискримінаційні дії» (щодо внесення змін до антидискримінаційного законодавства України), «Про порядок застосування мов в Україні», «Про внесення змін до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

М. О. Пухтинський приймав участь у розробці концептуальних нормативно-правових документів щодо модернізації Конституції України, а саме: концепції внесення змін та доповнень до Конституції України щодо територіального устрою, територіальної організації публічної влади, місцевого врядування;

І. Б. Усенко та Є. В. Ромінський співпрацювали з Державною архівною службою України – щодо проектів нормативно-правових актів та правового аналізу проблемних ситуацій у сфері архівної справи; О. О. Малишев з Інститутом археології НАН України – щодо проектів нормативно-правових актів, пов’язаних з охороною археологічної спадщини.

Окрім того, у відділі історико-правових досліджень на безпосереднє звернення органів державної влади або відповідно до доручення Президії НАН України було здійснено науково-правову експертизу: Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за заперечення чи виправдання злочинів фашизму», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень під час проведення футбольних матчів», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі», законопроекту «Про офіційний статус російської мови в Україні», відомчого проекту внесення змін до Закону України «Про засади державної мовної політики», «Про порядок застосування мов в Україні», «Про офіційний статус російської мови в Україні», проекту постанови Президії НАН України «Європейські засади мовної політики і мовна ситуація в Україні».

Окрім того, в Інституті на безпосереднє звернення органів державної влади або відповідно до доручення Президії НАН України були підготовлені висновки науково-правової експертизи: на проект Закону України «Про державну службу», на проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (щодо особливостей провадження у справах за адміністративними позовами суб’єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання)», проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (щодо особливостей провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень)», з питань, порушених у конституційному поданні

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 1712 Кодексу адміністративного судочинства України (Андрійко О. Ф.); щодо питань, порушених у конституційному поданні щодо відповідності Конституції України положень пунктів 5, 21, частини 2 ст. 8, ст. 9, п. 3 ч. 4 ст. 10, ч. 2 ст. 14, абз. 2 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (Андрійко О. Ф., Дерезь В. А.); щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України»; висновок до Указу Президента України щодо відновлення Ради з питань науки та науково-технічної політики при Президентові України; висновок до Методики оцінки діяльності наукових установ НАН України; висновок до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових робіт з метою досліджень на 2016–2020 рр.; з питання відповідності проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення оцінки для цілей оподаткування та нарахування і сплати інших обов'язкових платежів» нормам Конституції України, Господарського кодексу України, Закону України «Про Фонд державного майна України», Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність», іншим нормативним актам; щодо доктринального тлумачення окремих положень Конституції України стосовно повноважень в. о. Президента України; щодо окремих аспектів здійснення прокурорського нагляду у системі державної виконавчої служби; щодо доктринального тлумачення та застосування окремих норм законодавства про державні премії України; щодо Закону України «Про особливий період у паливно-енергетичному комплексі»; щодо Заяви Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання юрисдикції цього суду стосовно скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства громадян під час масових акцій протесту в м. Одесі 02 травня 2014 р.; на проект Закону України «Про державну службу»; проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо оновлення державного апарату та спрощення надання адміністративних послуг»; щодо проекту Закону України про внесення змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір»; щодо проекту Закону України про внесення змін до Цивільного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України щодо поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, щодо проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо вдосконалення касаційного провадження та перегляду судових рішень Верховним Судом України); щодо проекту Закону України «Про відшкодування матеріальної шкоди, завданої майну потерпілих осіб під час проведення мирних зібрань внаслідок протиправних посягань»; з питань правового статусу юридичних осіб публічного права; доцільності прийняття законопроекту Закону України «Про медіацію»; Закону «Про внесення змін до Закону України “Про застосування амністії в Україні”» (щодо уточнення порядку застосування амністії у разі набрання чинності законом про

амністію до закінчення досудового розслідування та під час судового розгляду): законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів»; стосовно Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.; щодо проекту Закону України «Про відносини власності у багатоквартирному будинку»; нової редакції Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків»; щодо законопроекту «Про компенсацію майнової шкоди, завданої під час проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях»; щодо законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо збереження майна підприємств залізничного транспорту загального користування»; щодо тлумачення положень статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»; щодо надання науково-експертної оцінки відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу сьомого частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»; щодо погодження проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення визначення прожиткового мінімуму»; щодо проекту Пенсійного кодексу України; щодо проекту Закону про скасування необґрунтованих пільг і привілеїв для членів Кабінету Міністрів України, народних депутатів України, суддів та державних службовців, щодо внесення змін до деяких законів України щодо позбавлення права на спеціальні пенсії та одноразову грошову допомогу посадових (службових) осіб, звільнених за порушення присяги, Конституції та законів України; проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»» (щодо надання учасникам, протистоянь з листопада 2013 р. – лютий 2014 р., які визнані інвалідами або загинули статусу учасників бойових дій); щодо проекту Закону України «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання»; щодо проекту Закону України «Про органи самоорганізації населення»; щодо проекту Закону України «Про право територіальних громад на об'єднання»; щодо проекту Закону України «Про співробітництво територіальних громад»; щодо проекту Закону України «Про місцеві ініціативи»; щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади»; щодо проекту постанови Кабінету Міністрів України з питань Національного плану дій з виконання Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, щодо проекту постанови Кабінету Міністрів України про розвиток процесу «Довкілля для України», стосовно порядку визначення меж та правового режиму функціональних зон Біосферного заповідника «Асканія-Нова»; підготовлена аналітична довідка щодо варіантів подальших дій України в світлі прийняття Дохійської поправки до Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату; щодо проекту Закону України «Про внесення змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір»; щодо проекту Закону України про запровадження особливого періоду у енергетичній сфері; щодо матеріалів «Концепту федеративної реформи в Україні», розміщених на офіційному веб-сайті Всеукраїнського громадського об'єднання «Український вибір»; щодо

автентичного перекладу і викладу українською мовою ряду термінів, які вживаються у Європейській хартії місцевого самоврядування; щодо статусу Будинку актора Національної спілки театральних діячів України; щодо проекту Концепції Міжнародного інституту політичної конфліктології, соціологічних та правових досліджень; щодо проекту Статуту Міжнародного інституту політичної конфліктології, соціологічних та правових досліджень; щодо можливості та обґрунтованих підстав звернення до суду на предмет приведення діяльності окремих провайдерів програмної послуги у відповідність до вимог українського законодавства та утримання від ретрансляції російських телеканалів; стосовно інформаційної пропаганди у вітчизняних та іноземних ЗМІ; щодо визначення поняття «національна організація»; щодо підстав набуття та припинення громадянства України; щодо відповідності Римського статуту Міжнародного кримінального суду Конституції України; щодо законодавчого забезпечення прав кримських татар; щодо проекту Закону України «Про введення мораторію на будівництво об'єктів в охоронних зонах об'єктів всесвітньої спадщини»; щодо розгляду звернення Спілки археологів України з приводу руйнації пам'яток культурної спадщини; щодо погодження проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони культурної спадщини»; щодо проектів актів Кабінету Міністрів України стосовно охорони культурної спадщини; з деяких питань правового регулювання водних і земельних відносин в Україні; щодо охорони земель археологічної спадщини в Україні; щодо відповідності законодавству України дій, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності державного підприємства «Науково-дослідний виробничий агрокомбінат «Пуца-Водиця»; щодо відповідності законодавству України припинення права постійного користування земельною ділянкою ДП «Науково-дослідний виробничий агрокомбінат «Пуца-Водиця»; щодо вилучення земельної ділянки державної власності за межами населених пунктів, яка перебувала у постійному користуванні у іншої особи, для передачі її в оренду для садівництва; щодо права орендаря земельної ділянки комунальної власності на передачу її в суборенду без проведення земельного аукціону; щодо відображення права постійного користування земельною ділянкою у бухгалтерському обліку юридичної особи; з питань, пов'язаних із наданням в оренду об'єктів портової інфраструктури; щодо правомірності використання державним лісгосподарським підприємством покладів піску, розташованих на наданих йому у постійне користування землях лісгосподарського призначення; щодо Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус судів” та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян»; щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку призначення та виконання покарання у виді довічного позбавлення волі»; щодо поточного застосування норм розділу XVII Особливої частини КК України після набрання чинності Законом України від 13 травня 2014 р.; щодо можливості реалізації в Україні у відповідному законодавчому акті положень, спрямованих на підвищення ефективності протидії корупції, що містяться в Федеральному Законі Російської Федерації від 07 травня

2013 р. № 79-ФЗ; щодо конституційності статусу Тимчасової спеціальної комісії з перевірки суддів судів загальної юрисдикції; щодо науково-доктринального тлумачення термінів «законні інтереси держави» та «загроза порушення інтересів держави»; щодо проекту Закону України «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію)»; щодо надання правової оцінки звернення Приазовської народної республіки до керівництва Союзу народних республік «Новоросія» та так званої Конституції Приазовської народної республіки; щодо надання правової оцінки розміщенню на відео хостингу Youtube відеозапису під назвою «Иосиф Кобзон поет “гимн Донбасса”»; щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо виключення статті 294 Кримінального кодексу України, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі»; «Про Національне бюро антикорупційних розслідувань»; «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінально-процесуального кодексу України щодо обов'язковості ухвал слідчого судді»; «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування працівників правоохоронних органів та посадових осіб; «Про превентивне затримання особи (осіб); «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України); «Про внесення змін до чинного законодавства України щодо прав громадян в боротьбі з корупцією та зловживання владою» та ін.

До Президії НАН України направлялись пропозиції, зокрема, щодо активізації участі наукових установ Академії у забезпеченні належного вирішення питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Було також підготовлено Пропозиції відділу щодо наукового супроводу процесу реформ в Україні відповідно до коаліційної угоди депутатських фракцій у Верховній Раді України VIII-го скликання.

Співробітники Інституту протягом року брали активну участь в роботі державних та громадських організацій: Ю. С. *Шемшученко* брав участь у діяльності Конституційної Асамблеї України, науково-консультативних рад при правоохоронних органах тощо; О. В. *Скрипнюк* – Голова Координаційного бюро з проблем конституційного права, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування; О. В. *Батанов* є членом науково-методичної ради Асоціації міст України; Т. А. *Костецька* є членом науково-консультативної ради Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі; Н. Р. *Малишева* є членом-кореспондентом Міжнародної академії астронавтики, міжнародним експертом ООН з питань освіти в галузі космічного права, членом редколегій журналів «Земельне право України», «Вісник Луганського університету внутрішніх справ», «Космічні науки та технології», а також членом міжнародних професійних організацій: Міжнародного Інституту космічного права Міжнародної астронавтичної федерації; Міжнародної спілки права навколишнього середовища; Міжнародного союзу збереження природи; Національного

комітету ЮНЕСКО «Людина і біосфера»; Координаційної ради НАН України з проблем, пов'язаних з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї; Світового конгресу викладачів аграрного та екологічного права; Комісії НАН України з питань техногенно-екологічної безпеки, надзвичайних ситуацій та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи; головою секції правових та соціальних проблем космічної діяльності Ради НАН України з космосу; головою секції правових основ природокористування Всеукраїнського товариства охорони природи, членом Всеукраїнської Ради Товариства. *В. І. Олещенко* є віце-президентом Українського географічного товариства; членом Робочої групи Кабінету Міністрів України з питань розвитку місцевого самоврядування; членом правління Українського центру сприяння розвитку публічно-приватного партнерства; членом Президії Науково-технічної ради Міністерства регіонального розвитку та будівництва України; членом Експертної групи Міністерства екології та природних ресурсів України з питань адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС щодо збереження живої природи; членом Робочої групи Мінекономрозвитку України з питань державно-приватного партнерства; членом Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі; членом Робочої групи НАН України з питань сприяння діяльності ЮНЕСКО; членом Секції з екологічних питань Комітету по державних преміях України в галузі науки і техніки; *Н. В. Воротина* є членом науково-експертної ради при Верховному Суді України. Виступала експертом з питань тлумачення та застосування норм матеріального права при вирішенні питань усунення Верховним Судом України їх неоднакового застосування в практиці касаційних судів; *М. О. Пухтинський* є членом науково-методичної ради Асоціації міст України, наглядової ради «Товариства науковців по сприянню муніципальній реформі»; *В. Н. Денисов* є першим віце-президентом Української асоціації міжнародного права, член Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, член Громадської організації «Асоціація морського права України», науковий консультант багатотомного видання МЗС України «Зібрання чинних міжнародних договорів України», що видається Міністерством закордонних справ України відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України», член Наглядової ради Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України відповідно до Указу Президента України «Про зміни у складі Наглядової ради Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України» від 12 липня 2013 р., за № 375/2013; *М. М. Товт* – член-експерт Тимчасової спеціальної комісії з питань підготовки проекту Закону «Про розвиток і застосування мов в Україні», член Громадської ради керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, почесний голова Демократичної спілки угорців України, почесний голова Спілки за сприяння розвитку сільському зеленому туризму в Україні; *О. В. Кресін* – член Європейської комісії проти расизму і

нетерпимості, член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права, координатор національного українського комітету Міжнародної асоціації юридичних наук, вчений секретар Української асоціації порівняльного правознавства, заступник головного редактора журналу «Сравнительные правовые и политологические исследования» (Российская Федерация), член редколегій наукових юридичних видань; *О. С. Переверзева* – директор Наукового центру правових проблем сучасного торговельного мореплавства КУП НАН України, член громадської організації «Асоціація морського права України»; *С. О. Мельник* – член Експертної ради з питань міжнародного права при МЗС України.

Співробітники Інституту приймали участь у заходах, що вживалися науковими осередками України у зв'язку з окупацією Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та діями воєнного характеру на Сході України. Зокрема, *О. В. Кресінім* разом із *І. О. Кресіною* було ініційовано надіслання до всіх вищих навчальних закладів СНД, засобів масової інформації Російської Федерації та тисячі російських вчених «Звернення українських науковців до російського наукового співтовариства» із проханням проявити власну громадянську позицію і не підтримувати владу Російської Федерації в її протиправних діях щодо України. Звернення було підтримане широким колом науковців України. Його текст було також опубліковано в газеті «Літературна Україна» 13 березня 2014 р.

У численних заходах, присвячених проблемі захисту інтересів України у зв'язку з окупацією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим брала участь *С. О. Мельник*, зокрема нею було зроблено коментар щодо Заяви МЗС Росії відносно обвинувачень в порушенні Росією зобов'язань Будапештського меморандуму від 05 грудня 1994 р. (коментар розміщено на Інтернет-сторінці «Ukraine Crisis Media Center»). Також вона виступала з доповіддю на тему: «Гарантії безпеки України: універсальний, регіональний та двосторонній рівень» на брифінгу Української асоціації міжнародного права, Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка на тему: «Агресія Росії та міжнародне право» (м. Київ, 20 березня 2014 р.) та на Міжнародній науковій конференції «Інтереси України: міжнародно-правовий захист» (м. Київ, 28 серпня 2014 р.).

Академік НАН України Шемшученко *Ю. С.* прийняв участь у семінарі на тему: «Правові засоби захисту інтересів держави Україна у зв'язку з агресією Російської Федерації на сході України та анексією Криму», що був організований Міністерством юстиції України 18 грудня 2014 р.

Дії воєнного характеру, які мають місце на Сході України, змусили органи державної влади України до проведення антитерористичної операції, одночасно викликали потребу в терміновому внесенні змін до ряду законів України з кримінального та кримінально-процесуального права. Зважений аналіз цих змін законодавства з точки зору їх відповідності правам та свободам людини було здійснено під час круглого столу «Приведення українського законодавства у відповідність до Конституції України та міжнародного права» (м. Київ, 14 листопада 2014 р.), організованого Громадським об'єднанням «Євролідер»,

на якому в якості одного з основних доповідачів виступив співробітник відділу к.ю.н. К. О. Савчук.

Протягом звітного періоду роль головного координаційного центру, як і в минулі роки, здійснювала Рада по координації фундаментальних правових досліджень (кер. – академік НАН України Ю. С. Шемшученко). Основними формами діяльності Ради в поточному році були: проведення спільних наукових досліджень; підготовка рукописів та видання колективних монографій, підручників, словників, циклів брошур тощо; спільна підготовка законопроектів; співпраця у сфері надання методичної допомоги вищим та середнім навчальним закладам освіти; співучасть у підготовці та проведенні наукових та науково-практичних конференцій, співпраця з органами державної влади тощо.

У звітному році продовжила свою діяльність секція історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень (І. Б. Усенко – голова секції, а І. В. Музика – вчений секретар секції). Діяльність секції вже багато років тісно пов'язується з роботою Міжнародної асоціації істориків права (далі – МАІП), заснованої свого часу насамперед зусиллями співробітників Харківського національного університету внутрішніх справ та Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Президентом асоціації є О. М. Ярмиш, а першим віце-президентом І. Б. Усенко. Штаб-квартирою асоціації на сьогодні виступає відділ історико-правових досліджень, що додатково демонструє провідний статус відділу серед наукових установ, у яких займаються історико-правовою наукою. В останні роки до співпраці долучилася нова організаційна структура – Комісія історії українського права при Президії НАН України.

Міжнародною асоціацією істориків права разом з секцією історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень, Комісією історії українського права при Президії НАН України та Інститутом було організовано дві історико-правові конференції у Чернігові та Берегові. За оцінками зарубіжних дослідників, Міжнародна асоціація істориків права є унікальним явищем, аналогів якому немає на всьому пострадянському просторі. Ряд членів Асоціації – провідних вітчизняних вчених було залучено до підготовки монографії з історії судової влади в Україні, яка здійснювалась у рамках планової НДР Інституту.

Під егідою МАІП та зусиллями співробітників Інституту функціонує «Антиплагіатний центр 12.00.01», діяльність якого була позитивно зустрінута науковою громадськістю, продовжує здійснювати обслуговування інтернет-ресурсу (власного сайту) МАІП, що створює додаткові можливості для зміцнення зв'язків між членами Асоціації та популяризації її діяльності в Україні та світі.

Протягом 2014 р. Інститут брав участь в організації конференцій, семінарів, круглих столів, що проводилися спільно з іншими науковими установами. Зокрема, Кресін О. В. виступив координатором серії круглих столів, що проводилися Інститутом, серед них: круглий стіл на тему: «Історія порівняльного правознавства як напрям наукових досліджень» (проводився в м. Київ, 23 жов-

тня 2014 р. спільно з Київським регіональним центром НАПрН України та Українською асоціацією порівняльного правознавства); круглий стіл на тему: «Філософія порівняльного правознавства» (проходив у м. Київ, 13 листопада 2014 р., проводився спільно з Київським регіональним центром НАПрН України та Українською асоціацією порівняльного правознавства) та міжнародний круглий стіл на тему: «Ідея порівняльного міжнародного права: pro et contra (до ювілею іноземного члена НАН України та НАПрН України Уільяма Елліотта Батлера)» (проходив у м. Київ, 02 грудня 2014 р., був організований спільно з Київським регіональним центром НАПрН України, Українською асоціацією порівняльного правознавства, Українською асоціацією міжнародного права та Університетом штату Пенсильванія).

Інститут, спільно з Науковим центром правових проблем сучасного торговельного мореплавства КУП НАН України, очолюваним Переверзевою О. С., наприкінці звітного періоду проводив роботу з підготовки до проведення чергової Міжнародної конференції з морського права (орієнтовний строк проведення: лютий 2015 р.). Співробітники Інституту залучались до організації наукових заходів, що проводилися іншими науковими установами України, а саме: Товт М. М. брав участь в організації круглого столу «Національні меншини України – діяльність, досягнення, проблеми та перспективи у загальнонаціональному контексті», який відбувся 07 травня 2014 р. в Інституті політичних та етнопольових досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України і виступив з доповіддю «Досвід реалізації державної етнопольової політики в Україні».

Зокрема, В. Н. Денисов був членом Експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з юридичних наук. Також, за запитом Міністерства освіти і науки України ним було підготовлено експертну оцінку проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787» (відносно змін, що мали бути внесені до «Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітою-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра», якими передбачена підготовка фахівців за спеціальністю «Міжнародне право» в рамках галузі знань «Міжнародні відносини», з метою визнання здобутої ними вищої освіти саме як юридичної). М. М. Товт виступав членом Громадської ради керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України, що створена при Міністерстві освіти і науки України.

Крім того, Інститутом самостійно та разом з іншими установами було проведено низку конференцій, семінарів, круглих столів, а саме: Десяті юридичні читання. Юридична освіта і наука в Україні: традиції та новачі, Науково-практична конференція «Правовий світогляд: людина і право», Міжнародна науково-конференція «Актуальні проблеми юридичної науки на сучасному етапі» (до 65-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України), Круглий стіл «Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання», Міжнародна науково-практична конференція «VII наукові читання, присвячені

пам'яті В. М. Корецького, Методологічний семінар «Актуальні проблеми розвитку конституційного права України», Урочисте засідання Вченої ради Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, присвячене 90-річчю від дня народження професора В. Д. Бабкіна, XXX Міжнародна історико-правова конференція «Конституція і державотворення: національні традиції та світовий досвід», Ювілейні Загальні збори Секції суспільних і гуманітарних наук України, присвячені 100-річчю від дня народження академіка Б. М. Бабія, Круглий стіл «Історія порівняльного правознавства як сфера наукових досліджень», Круглий стіл «Адміністративне судочинство в контексті європейського вибору України», Круглий стіл «Філософія порівняльного правознавства» (пам'яті Петра Мартиненка і Патрика Гленна), V Міжнародна науково-практична конференція «Поняття та категорії юридичної науки», Міжнародний науковий семінар «Консерватизм і громадянська участь у суспільно-політичному житті Центральної і Східної Європи», XXXI Міжнародна історико-правова конференція «Державний суверенітет, національна безпека і світовий правопорядок в історико-правовому вимірі», Міжнародний круглий стіл «Ідея порівняльного міжнародного права: pro et contra (До ювілею іноземного члена НАН України та НАПрН України Уільяма Елліотта Батлера)», Міжнародна науково-практична конференція «Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення», Міжнародна науково-практична конференція «Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення», Методсемінар «Основи соціально натуралістичної юриспруденції».

У 2014 р. видавнича діяльність Інституту здійснювалось як за рахунок бюджетних, так і додатково залучених коштів, у тому числі благодійної допомоги, коштів, отриманих від науково-експертної діяльності. В цілому ж у звітному році Інститутом видано 11 монографічних праць, 1 посібник, 11 збірників наукових праць, 6 журналів загальним обсягом близько 980,4 д. а. Загальний обсяг публікацій співробітників Інституту, враховуючи наукові статті, брошури, тези конференцій тощо склав близько 1900 д. а.

Зокрема опубліковані: *Монографії*: Правова держава. Щорічник наукових праць. Випуск двадцять п'ятий / До 65-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 1949–2014 / [відп. ред. Ю. С. Шемшученко]. – К. : ІДП НАНУ, 2014; Доктринальні засади розвитку держави та права: національні та міжнародні тенденції : колективна монографія / [заг. ред. проф. Ю. Л. Бошицького] ; Київський університет права. – К. : Видавництво Ліра-К, 2014; Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку : монографія / [за ред. І. Б. Усенка]. – К. : Наук. думка, 2014.; Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / [за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка ; відп. ред. Н. М. Пархоменко]. – К. : Юрид. думка, 2014; Принцип рівності у праві: теорія і практика : монографія / [передмова акад. НАН України Ю. С. Шемшученка ; за заг. ред. Н. М. Оніщенко]. – К. : Юрид. думка, 2014; Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми) : монографія / [за заг. ред. О. М. Костенка]. – К. : Наук. думка, 2014; Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в

Україні у сучасний період : [монографія] / Бусол О. Ю. – К. : Ін Юре, 2014; Проблеми адміністративно-правового забезпечення оптимізації державного управління в Україні на сучасному етапі : Наукова доповідь / [за заг. ред. О. Ф. Андрійко]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014; Tóth Mihály, Csernicskó István «Tudományos – gyakorlati kommentár Ukrajnának az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvényéhez» : [monográfia] / Tóth Mihály, Csernicskó István. – Ungvár; Budapest : Intermix, 2014; Політико-правові механізми запобігання ксенофобії та іншим видам дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції / [за ред. І. О. Кресіної]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014; Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві : Наукова записка / [кер. проекту І. О. Кресіна]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014.

Збірники наукових праць: Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуски 63, 64, 65, 66. – К. : ІДП НАН України, 2014; Актуальні проблеми адміністративного права України : зб. наук. матеріалів круглого столу (15 травня 2014 р., м. Київ) / за заг. ред. д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України О. Ф. Андрійко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014; Адміністративне судочинство в контексті європейського вибору України : зб. наук. праць / [за заг. ред. д.ю.н., проф. член-кор. НАПрН України О. Ф. Андрійко]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014; Поняття та категорії юридичної науки : зб. наук. праць. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 18 листопада 2014 р., Київ / за заг. ред. Н. М. Пархоменко, М. М. Шумила. – К. : Ніка-Центр, 2014; Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького : зб. наук. праць / Київський ун-т права НАН України ; [редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, В. О. Євдокимова, О. В. Чернецька та ін.]. – К. : Видавництво Ліра-К, 2014; Міжнародно-правові проблеми сучасного торговельного мореплавства : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2013 р., м. Київ) / Київський університет права НАН України ; [редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький, О. В. Чернецька, М. О. Дей, О. С. Переверзева]. – Вип. 2. – К., 2014; Конституція і державотворення: національні традиції та світовий досвід : матеріали XXX Міжнар. історико-правової конф., 04–06 липня 2014 р., м. Чернігів / ред. кол.: І. Б. Усенко (голова), О. О. Малишев (відп. секр.), О. Ф. Андрійко, О. А. Гавриленко, Л. О. Зайцев, А. Ю. Іванова, В. Є. Кириченко, І. В. Музика, О. О. Редькіна, Є. В. Ромінський, О. О. Самойленко, О. Н. Ярмаш. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2014; Державний суверенітет, національна безпека і світовий правопорядок в історико-правовому вимірі : матеріали XXXI Міжнар. історико-правової конф., 27–30 листопада 2014 р., м. Берегове / ред. кол.: І. Б. Усенко (голова), Я. В. Лазур (заст. голови), А. В. Макарчук (відп. секр.), К. А. Губар, О. О. Малишев, Є. В. Ромінський, В. Є. Кириченко, Н. М. Крестовська, І. В. Музика, О. Н. Ярмаш. – Київ-Ужгород : Вид-во «Говерла», 2014.

Журнали: Альманах права. Правовий світогляд: людина і право. Свобода, рівність і гідність особи в правовій теорії та юридичній практиці. Вип. 5. – К. :

Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014; «Studia Politologica Ucraino-Polona». Вип. 4 / [за ред. В. Горбатенка, Я. Прокопа]. – Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Польська академія мистецтв і наук, Польське наукове товариство у Житомирі. – Житомир-Київ-Краків : Вид-во Євенка О., 2014; Судова апеляція. Науково-практичний журнал. № 1, 2, 3, 4. 2014.

Навчальні посібники та підручники: Історія держави і права України : навч. посібник для слухачів заочного відділення Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів СБ України / [авт. кол.: В. Т. Окіпнюк, І. Б. Усенко]. – К. : Центр навч.-наук та наук.-практ. вид. НА СБ України, 2014.

Також протягом звітного періоду здійснювалося міжнародне співробітництво. Зокрема, 22 квітня 2014 р. М. М. Товт виступив з лекцією перед співробітниками Інституту дослідження меншин Центру досліджень суспільних наук Угорської Академії Наук, темою якої був «Розвиток правого регулювання виборчих систем та функціонування партійної системи України». Окрім цього, 14 жовтня 2014 р. виступав з доповіддю «Дилеми розвитку українського конституціоналізму з 1991 року по теперішній час» на Міжнародній конференції «Зародження української державності та дилеми її функціонування», організованій Факультетом адміністративних наук Національного університету суспільної служби Угорщини (м. Будапешт, Угорщина), 25 вересня 2014 р. прийняв участь у дискусійній клубній зустрічі Німецького економічного клубу (ДЕК) (нім. Deutschen Wirtschaftsklubs (DWK)) на тему «Мовні права в Україні з огляду на положення Закону «Про засади державної мовної політики» 2012 р. Кресін О. В. 09 липня 2014 р. виступив на тему: «Особливості організації юридичної освіти і науки в Україні» в університеті Пантеон Сорбонна (Паризький університет – I або Париж I) (м. Париж, Франція) перед викладачами в рамках щорічної зустрічі Міжнародної мережі юристів «Трансєвропейські експерти», 12 липня 2014 р прочитав відкриту лекцію на тему: «Становлення порівняльного правознавства в Україні» в Університеті Пантеон-Ассас (Паризький університет II або Париж II) (м. Париж, Франція).

Кубко Є. Б. здійснював міжнародні наукові зв'язки із іноземними юристами-науковцями: професором права Паризького університету Мішелем де Гілленшмідтом, професором Карлом Екштайном (Швейцарія), професором порівняльного правознавства Габріеле Креспі-Регіцці (Університет м. Павія (Італія)), професором права університету Пенсільванії (США) Уільямом Батлером, професором Школи бізнесу м. Вісбаден Райнером Ведде (Німеччина).

Академік НАН України Ю. С. Шемшученко у складі української урядової делегації взяв участь у візиті до Португалії для обговорення міжнародних проблем боротьби з наркотиками. Ознайомився з діяльністю Європейського центру з моніторингу наркотиків і наркоманії. Скрипнюк О. В. здійснював співробітництво з Університетом імені Яна Амоса Коменського (Словаччина), Університетом штату Пенсільванія, Радою Європи, Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Воротіна Н. В. взяла участь у XXIV Економічному

форумі, в рамках якого проводився також VII Форум «Європа – Україна» в Інституті Східних досліджень (м. Криниця-Здруй, Польща).

Ряд співробітників Інституту протягом звітного періоду представляли Україну у міжнародних урядових та міжнародних неурядових організаціях, а саме: Кресін О. В. був членом органу Ради Європи – Європейської комісії проти расизму і нетерпимості, членом-кореспондентом Міжнародної академії порівняльного права, а також координатором Українського національного комітету Міжнародної асоціації юридичних наук.

Батрин С. В. взяв участь у міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 37-й річниці заснування Американо-Української асоціації юристів Сполучених Штатів Америки, що відбувалася у м. Вашингтон 13–16 листопада 2014 р.; у міжнародних переговорах у якості консультанта з правових питань Міністра юстиції України та Міністра інфраструктури України у їх переговорах з Президентом Грузії, Прем'єр-міністром Грузії, Міністром юстиції Грузії та Міністром економіки Грузії з приводу використання досвіду цієї країни у реформуванні судової влади, державного апарату тощо.

Співробітники Інституту є членами редакційних колегій зарубіжних юридичних наукових видань, зокрема, Денисов В. Н. є членом редакційної колегії «Международное право и проблемы интеграции» (видається Бакинським державним університетом, Азербайджан), Кресін О. В. є заступником головного редактора журналу «Сравнительные правовые и политологические исследования» (Российская Федерация) та членом редколегій наукових юридичних видань: до 03.2014 р. – «Евразийского юридического журнала» (Российская Федерация), «The Lawyer Quarterly» (Чехія); «Journal of Comparative Law» (Велика Британія); «Journal of Constitutionalism and Human Rights» (Литва), «Kutafin University Law Review» (Російська Федерація).

У 2014 р. співробітники Інституту здійснили наукові переклади праць зарубіжних та українських вчених. Зокрема, Кресін О. В. здійснив науковий переклад з англійської мови на українську роботи Батлера У. Е. Пам'яті професора Патріка Гленна (1940–2014) (опубліковано у журналі «Порівняльно-правові дослідження». – 2014. – № 2. – С. 245–247); Товт М. М. здійснив переклад з угорської на українську мову статті Івана Ходаса «Суддівство в Закарпатті (від початку угорської державності до 1918 року)» (опубліковано в матеріалах XXX Міжнародної історико-правової конференції «Конституція і державотворення: національні традиції та світовий досвід», що відбувся в м. Чернігів 04–06 липня 2014 р. – К., 2014 – С. 59–70). Крім цього, М. М. Товт здійснив переклад з російської на угорську мову «Научно-практического комментария Закона Украины «Об основах государственной языковой политики» (К., 2014). Ця робота була перевидана під назвою «Tudományos – gyakorlati kommentár Ukrajnának az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvényéhez» (Будапешт, Ужгород, 2014 р.).

Єршоменко Г. В. взяла участь в міжнародному дослідженні *Variouse Landscape of Mediation*. У дослідженні брало участь більш як 60 країн світу. Дослідження опубліковано у виданні *Utrecht University* (Netherlands). Крім того, опубліковано 2 статті в *Case book, Ukrainian and Russian «Human Resource*

Management Issues in Multinational Companies», 2014. University of Freiburg (Switzerland), Тема Г. Єрьоменко стосується можливостей впровадження медіації в діяльність транснаціональних компаній, представництва яких діють в Україні для ефективного вирішення спорів, які виникають як в компанії, так і поза її межами.

Малишева Н. Р., Стельмах О. С., Семеняка В. В., Кузнецова С. В. беруть участь у міжнародному космічному проєкті «LEOSWEEP» «Зміцнення безпеки на низькій навколосемній орбіті з розширеною електричною установкою» (за Програмою ЄС FP7 - КОСМОС – 2013, запит до теми SPA – 2013.3.2-01). В цьому міжнародному проєкті здійснюється правовий та політичний супровід (політико-правовий сегмент) програми по темі «Методології та технології для активного видалення космічного сміття і/або запобігання наслідків від космічних відходів» (кер. правового напрямку Малишева Н. Р., технічний контакт – Стельмах О. С.). Правовий сегмент проєкту розпочався в листопаді 2014 р. і розрахований на 1 рік і 4 місяці. Учасниками правового сегменту проєкту здійснено попередній огляд матеріалів, підготовлених іншими учасниками дослідження, на предмет відповідності пропонованих ними заходів нормам і принципам міжнародного, європейського та національного космічного права. До головної організації проєкту – космічної фірми СЕНЕР (Іспанія) постійно надсилається інформація про хід виконання дослідження.

Відповідно до Угоди про співпрацю між Міжнародним центром космічного права при Інституті держави і права НАН України та Інститутом космічного права Університету Кейо, Токіо, Японія, укладеної 06 березня 2013 р., відбувся обмін матеріалами щодо: космічного національного законодавства пострадянських держав; законодавства РФ щодо дистанційного зондування Землі та ін.

Як національні науково-правові експерти Малишева Н. Р. та Кузнецова С. В. брали участь у проєкті Представництва ООН в Україні «Розбудова спроможності для низьковуглецевого зростання в Україні», взяли участь у підготовці довгострокової Стратегії низьковуглецевого розвитку, орієнтованої на досягнення економічного зростання і уникнення супутнього збільшення викидів парникових газів; виступили співавторами виданої з цих питань монографії.

Стельмах О. С. взяла участь в роботі щорічного – 65-го Міжнародного астронавтичного конгресу (жовтень 2014, Торонто); а також 57-го Колоквіуму з міжнародного космічного права Міжнародного інституту космічного права, на якому виступила з доповіддю на тему: «Правові засади перебування людини у космічному просторі».

Через військову агресію Росії порушилися традиційні зв'язки з багатьма російськими науковими закладами, хоча окремі російські вчені продовжують брати участь в наукових конференціях організованих Інститутом. Водночас до участі у цих конференціях долучилися вчені Польщі, Словаччини та Угорщини. Зокрема, одним з офіційних співорганізаторів XXXII конференції МАП став Університет імені Яна Амоса Коменського (Братислава).

Окрім того, І. Б. Усенко як експерт у галузі інформаційного та архівного законодавства бере участь у проєктах Харківської правозахисної групи, які

здійснюються за підтримкою Європейського Союзу, Ради Європи, Міжнародного фонду «Відродження» та інших міжнародних фондів з різних країн; К. А. Віслобоков бере участь у кількох міжнародних проектах із оцифрування архівних фондів України.

Зазначені роботи здійснювались у наукових та науково-допоміжних підрозділах Інституту, де у 2014 р. працювали 113 співробітників, із них 92 науковці, у тому числі: директор, 2 заступники директора, вчений секретар, 10 завідуючих відділами, 3 головних наукових співробітників, 5 провідних наукових співробітників, 39 старших наукових співробітників, 17 наукових співробітників, 13 молодших наукових співробітників.

Станом на 01 січня 2015 р. в Інституті працює 20 докторів наук та 64 кандидати наук.

У цьому році І. А. Куян захистила докторську дисертацію (спец. 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право), а Т. Ю. Богиня – кандидатську (спец. 23.00.03 – політичні інститути та процеси). Загалом у 4-х спеціалізованих вчених радах Інституту було захищено 79 кандидатських та 11 докторських дисертацій.

В докторантурі та аспірантурі Інституту навчалось 78 осіб, з них на умовах бюджетного фінансування – 28 чол., за контрактами – 50 чол., з них 3 – іноземні громадяни (В'єтнам, Росія, Палестина).

Протягом звітного року стипендію Президента України для молодих вчених отримували Козлюк Л. Г., Шумило М. М., Макарчук А. В.

Кукурудз О. В. проходила стажування у Варшавському університеті в межах Гранту ім. Кшиштофа Скубішевського.

Творчі досягнення співробітників Інституту були відзначені: д.ю.н., професор Н. М. Хуторян нагороджено орденом За заслуги III ступеня за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю; Н. М. Оніщенко, І. О. Кресіну, О. В. Батанова, О. В. Скрипнюка, Т. І. Тарахонич, І. В. Музику – нагороджено Почесною грамотою Президії НАН України та ЦК профспілки працівників НАН України; М. В. Венецька, В. О. Антонов, В. В. Романюк – отримали Подяку НАН України; І. Б. Усенка нагороджено Почесною грамотою Рівненської обласної ради «За високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розвиток національної науки та з нагоди 65-річчя заснування Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України» (08 травня 2014 р.); Подякою Президії НАН України та Київського міського управління освіти – «за сприяння діяльності Малої академії наук та з нагоди 65-річчя Київської МАН» (04 грудня 2014 р.); Почесною грамотою Союзу юристів України «За вагомий внесок у розвиток юридичної освіти і науки» (12 травня 2014 р.); Подякою ректора Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «за вагомий особистий внесок у розвиток університету і досягнення високих показників у професійній діяльності» (травень 2014); член-кор. НАН України Семчик В. І., Кваша О. О., Хуторян Н. М., Стадник М. П., Денисов В. Н., Тарахонич Т. І., Горбатенко В. П., Ходаківський М. Д. – отримали Відзнаку Міністерства освіти і науки України;

розширення та регулярного оновлення сайту Інституту у мережі Інтернет та активізувати популяризацію видань Інституту на електронних носіях та інших ЗМІ; поліпшити якість наукової продукції, що готується на базі Інституту і розширити міжнародне наукове співробітництво; видати перший том Енциклопедії міжнародного права та завершити підготовку другого тому цієї Енциклопедії.

Ю. С. ШЕМШУЧЕНКО,
академік НАН України

ВСТУПНЕ СЛОВО АКАДЕМІКА Ю. С. ШЕМШУЧЕНКА НА ЗАСІДАННІ ВЧЕНОЇ РАДИ ІНСТИТУТУ З НАГОДИ 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. Ф. ПОГОРІЛКА

12 серпня 2014 р. виповнилося 75 років від дня народження талановитого вченого-конституціоналіста, високопрофесійного педагога і організатора вітчизняної юридичної науки, справжнього інтелігента і прекрасної людини **Віктора Федоровича Погорілка**. Він народився у Донецькому краї, а творчу діяльність пов'язав із Києвом.

З Віктором Федоровичем я познайомився у 1958 році під час спільного навчання на юридичному факультеті Київського державного університету. Вже на першому курсі він привернув до себе увагу як науковець. Очоловав науковий гурток, був активним учасником різноманітних студентських зібрань. Після закінчення університету Віктор Федорович три роки працював в органах прокуратури, а потім була аспірантура і майже 20 років на викладацькій роботі у Вищій партійній школі при ЦК Компартії України.

На початку 1990-х років Віктор Федорович повернувся до Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, де до кінця життя працював завідувачем відділу конституційного права і місцевого самоврядування, а з 2001 р. – і заступником директора Інституту. Це було на моїх очах і я можу поділитися деякими спостереженнями, що характеризують вченого.

По-перше, він був лідером школи конституційного права в Україні. З цих питань надрукував понад 200 наукових праць. Став продовжувачем наукових ідей В. М. Терлецького і А. П. Таранова.

Особливо плідно розробляв проблеми функцій держави, чому були присвячені його і кандидатська, і докторська дисертації. Тут Віктор Федорович досяг загальносоюзного визнання. Багато ідей ученого не втратили свого значення і до сьогодні.

По-друге, Віктор Федорович мав широкий науковий потенціал. Крім конституційного права, він був одним із фундаторів теорії муніципального і інформаційного права, залишив праці з питань екологічного права і навіть юридичної риторики.

По-третє, свої теоретичні знання Віктор Федорович вмів поєднувати з практикою їх реалізації. Він очолював групу фахівців, яка підготувала інсти-

Нагребельний В. П., Тимченко Г. П., Прилуцький С. В., Сірий М. І., Богініч О. Л., Бабаскін А. Ю., Поліводський О. А., Нерсесян А. С. – отримали Відзнаку Національної школи суддів України; Костенка О. М., Малишеву Н. Р., Акуленка В. І., Скрипнюка О. В., Ющика О. І. – нагороджено Почесною грамотою Союзу юристів України; Макаренко Л. О., Бусуйок Д. В., Кресін О. В., Сімутіна Я. В., Сунегін С. О., Шумило М. М. – отримали Подяку Союзу юристів України; Андрійко О. Ф. отримала Подяку Президента Національної академії правових наук України, Почесну грамоту Союзу юристів України; Переверзева О. С. нагороджена Грамотою за сумлінне і фахове виконання професійних обов'язків та Подякою за сумлінну працю, особистий вагомий внесок у розбудову Київського університету права; Савчук К. О. – отримав Подяку за сумлінну працю, особистий вагомий внесок у розбудову Київського університету права; Проценко І. М. нагороджена Почесною грамотою за багаторічну сумлінну працю, особистий вагомий внесок у розбудову Київського університету права; Нагребельний В. П. отримав Почесну відзнаку Антимонопольного комітету України.

Лауреатами Премії імені Ярослава Мудрого у номінації «За підготовку й видання підручників для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти» у звітному році стали: Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Пархоменко Н. М., Тарахонич Т. І., Богініч О. Л., Макаренко Л. О., Львова О. Л., Сунегін С. О. за видання «Правові системи сучасності: навчальний посібник для магістрів права / [відп. ред. Ю. С. Шемшученко]. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 492 с.

Лауреатом Премії Святого Володимира Великого за підготовку підручника «Конституційне право України. Академічний курс» став Скрипнюк О. В.

Таким чином у 2014 р. Інститут в цілому виконав поставлені перед ним завдання. Колективом Інституту було видано серію монографічних праць, розроблено і подано до органів влади низку заслужуваних на увагу пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення Конституції та законодавства України. Разом з тим, мали місце й певні недоліки, а також труднощі, пов'язані з недостатнім і несвоечасним фінансуванням науково-дослідних робіт, ускладненою процедурою фінансових розрахунків за видавничо-поліграфічні послуги тощо. З огляду на це доцільним у 2015 р. є зосередження зусиль на наступному: поглибити наукові дослідження, пов'язані з модернізацією Конституції України та відповідно до пріоритетних напрямів фундаментальних досліджень Інституту; продовжити розвиток фундаментальних наукових досліджень у рамках цільових комплексних програм; актуалізувати діяльність методологічного семінару з політико-правових проблем на базі Інституту; активізувати підготовку докторських і кандидатських дисертацій співробітниками Інституту; науковим співробітникам Інституту поглиблювати подальшу співпрацю з Верховною Радою України та іншими державними органами влади з метою посилення зв'язку науки з практикою; провести урочисті заходи по відзначенню 125-річчя від дня народження першого директора Інституту, академіка НАН України В. М. Корецького та видати до цієї дати третю книгу вибраних праць вченого (лютий, 2015 р.); здійснити заходи щодо